

Kaj Munk i ny aktuel fremtoning

Der er noget mærkeligt dragende, noget nutidigt i at få repeteret historien og få den sat ind i et nyt lys, som holder tilskueren fast på: Hvad ville du have gjort? Sådant tænkte jeg også, da jeg sidste år sad med en fransk disputats om Kaj Munk - præcis ligesom nu med to videoer om præsten fra Vedersø, udsendt af Danmarks Kirkelige Mediecenter i Århus.

Kan der stadig komme nyt frem om denne stærke personlighed? De to videoer, på hver en halv times tid, giver bekræftende svar - og man får oveni lejlighed til at opleve det nærværende i ordets forkyndelse, præsenteret af skuespilleren Caspar Koch med det sande engagements ildhu. "Dansk stil..... Bedre denne Gang; Standpunktet dog kun ret godt." Larsen. - Sådant var dansklærerens vurdering af Kaj Munk, da han skrev sine stile i gymnasiet, hvor også de klassiske feltherrer indgik i persongalleriet. På den første af de to foreliggende videoer "I forliset bor sejren", træffer vi opgøret med Hitler-skikkelsen ("Hitlers hemmelighed er troen"), den omdiskuterede Ollerup-tale 28. juli 1940, og nødvendigheden af at tale, når ingen længere har ansvar: "Det er os selv, vi skal holde dom over".

Hvad var det egentlig, der skete 9. april 1940? Eftertidens opfattelse af Ollerup-talen og Kaj Munks ærinde som borger i et besat land kommenteres af pastor H. H. Siegumfeldt, politikeren Per

Stig Møller og historikeren Søren Mørch. Meget værdifulde betragtninger om danskerne, der rider to heste i samarbejdspolitikens vadested.

Kaj Munk var ikke smittet af slendrian og ligegladhed. Han vidste, hvad det kunne koste ikke at flygte til Sverige; han troede på, at et nyt Danmark var ved at fødes. Det var Ordets sværd, der skulle drages i en syg tid, hvor hans død i januar 1944 blev det nye omdrejningspunkt i Danmarks modstandskamp. Hans liv og hans virke hørte sammen med den mest benyttede salme i Vedersø Kirke på den tid: "Jeg venter dig, Herre Jesus til dom, hvert øjeblik jeg ser mig om..." Netop her på videoen holdes vi fast på kristenmenneskets ansvar og håb, og hvorfor sejren bor i forliset. "Og alt hans væsen" er titlen på video nr. to, hvor dette at vælge side illustreres ved et Kaj Munk-citat: "Tro er at kæmpe!.....for Gud har også magt over det onde."

I de mange skuespil, skrevet i "Regensen" på 1. sal i Vedersø Præstegård, gælder det ofte kampen mod magten og dens dæmonisering. Djævelens geni forklares bl.a. ved, at han har fået afskaffet sig selv! Sådant hører vi det i Kaj Munks gennemgang af nogle til lejligheden udvalgte kalkmalerier. Vi møder Bodil Ipsen, Clara Pontoppidan og Johannes Poulsen i "En Idealist" (skuespillet på Det kgl. Teater om Herodes, der til sidst taber til den nyfødte Kristus). Vi ser Satan, men hvor er Gud?

Svaret indfinder sig for den opmærksomme tilskuer i videoens klip fra Carl Th. Dreyers film "Ordet", hvor Preben Lerdorff Rye som den ældste søn på Borgensgård, Johannes, står frem og spørger, om det er sindssygt at frelse liv? "Gør det så, farbror!" siger lille Maren smilende til sin sindssyge onkel, der i storstuen på Borgensgård selv bliver rask og samtidig er et Guds redskab i livets tjeneste.

At være kristen er at være i konflikt med verden, men det er også det stik modsatte af at være passiv, hører vi sagt med den undertone, som er så kendetegnende: "Jeg tror, hjælp min vantro!". Undervejs får man - som tilskuer og lytter - spørgsmålene præsenteret direkte: "Hvor står du i kampen mellem det onde og det gode? Meld dig ud af kirken, så du ikke holder Gud for nar! Det er jo ikke sandhed, du vil ha', men sofa!"

Disse citater, livagtigt gengivet af Caspar Koch som Kaj Munk, stammer fra prædikener i Vedersø Kirke ("Ved Babylons Floder" og "Med Ordets Sværd" 1941-42). Den sidste, holdt nytårsdag 1944, siger lige op i ansigtet på alle, der støtter naziregimet, at "det aldrig bliver kristen gerning at stille sig til rådighed for uretten", og for øvrigt har Mesteren selv lært os at bede: "Forlad dem, for de ved ikke, hvad de gør."

De to nævnte videoer er dygtigt pædagogisk materiale til brug i voksenundervisning og studiekredse om Besættelsestiden 1940-45, magten og æren blandt diktatorer og undertrykte, den enkeltes ansvar som kristenmenneske og om at være håbets fanger i lyset af slutverset fra "Den blå Anemone" - gerne tilsat Egil Harders musik.

En studiebog på 125 sider, "I forliset bor sejren", supplerer og uddyber med relevante citater Kaj Munks litterære produktion og hans engagement som livselsker, et kristenmenneske, der så frem mod evigheden, en alsidig personlighed, nødvendig til alle tider. Stærke og gode sager fra Danmarks Kirkelige Mediecenter.

Bent Boisen
(første gang trykt i Vision nr. 9 - september 2000)

Kaj Munk: I forliset bor sejren + Og alt Hans væsen. Udgivet af DKM, år 2000.
Henvisning til DKM og EMU.

<http://www.dkm.dk/kirke/udgivelser/>

<http://materialeplatform.emu.dk/materialer/bogkort/61182>